

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	22105 - Organització i Gestió Educatives / 3
Titulació	Grau d'Educació Primària (Pla 2013) - Primer curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Gabriela Spano Figueroa g.spano@uib.eu	Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria					

Contextualització

L'assignatura "Organització i gestió educatives", juntament amb la de "Bases didàctiques i disseny curricular" i la de "Tutoria i tècniques de gestió", forma part de la matèria "Fonaments curriculars i organitzatius", integrada dins el mòdul de "Processos i contextos educatius", que s'inclou en el bloc de Formació bàsica del grau d'educació primària.

D'entre els objectius del grau de mestre, aquesta assignatura es relaciona directament amb els següents:

- * Conèixer l'organització de les escoles d'educació primària i la diversitat d'accions que té el seu funcionament.
- * Col·laborar amb els diferents sectors de la comunitat educativa i de l'entorn social.
- * Mantenir una relació crítica i autònoma respecte dels sabers, els valors i les institucions socials públiques i privades.
- * Comprendre la funció, les possibilitats i els límits de l'educació en la societat actual i les competències fonamentals que afecten els col·legis d'educació primària i els seus professionals.
- * Conèixer models de millora de qualitat amb aplicació als centres educatius.

Organització i Gestió Educatives aporta al conjunt del mòdul de "Processos i contextos educatius" i a la resta d'assignatures de formació bàsica al Pràcticum, la perspectiva de centre com a unitat de projecte i d'acció, absolutament necessària per a la bona coordinació, el treball col·laboratiu i les sinergies que converteixen els esforços del professorat en una acció educativa eficaç.

Tracta de l'escola com a organització i desenvolupa actituds que afavoreixin el funcionament com a tal (comportament organitzacional). Fonamenta i desenvolupa la cultura de centre i analitza les estructures i instruments de gestió que han de permetre els processos de decisió, planificació, coordinació, execució i avaluació de projectes que donin coherència al funcionament del centre educatiu. Desenvolupa tècniques de gestió, direcció i exercici del lideratge distribuït i pedagògic, i estudia el sistema educatiu com a marc general de tota l'activitat docent. Finalment, proposa models de gestió participatius i oberts a l'entorn i a la societat.

L'interès de l'assignatura per al futur professional és evident. La tasca educadora va més enllà de l'aula, i tot professional de l'educació ho és d'un centre, no únicament de la seva aula o dels seus alumnes. La mateixa aula no pot funcionar sense la perspectiva de centre i d'un projecte comú. Aquesta assignatura pretén facilitar la comprensió dels centres escolars com a organitzacions, les tècniques per a la seva gestió i les competències per moure-s'hi professionalment i personalment. Finalment, uneix i facilita la interacció entre la microorganització

Guia docent

(aula) i la mesoorganització (centre) amb la macroorganització (sistema educatiu i entorn social), sense la qual el procés educatiu resulta incomprensible i ineficax.

Requisits

L'assignatura té caràcter introductori i de formació bàsica, per la qual cosa no es requereixen requisits previs.

Recomanables

Tot i així, és recomanable que l'alumnat tengui una sèrie d'habilitats i actituds envers el funcionament de les organitzacions, no necessàriament escolars, que li facilitaran la comprensió dels continguts

Competències

Específiques

- * Capacitat per a promoure l'aprenentatge autònom de l'alumnat (1.1.9) .
- * Conèixer l'organització de les escoles d'educació infantil i primària i la diversitat d'accions que implica el seu funcionament, així com el de l'estructura organitzativa dels centres, dels seus òrgans de govern, de coordinació i de participació (1.2.1) .
- * Conèixer el sistema educatiu a l'estat espanyol i el seu desenvolupament a les Illes Balears, així com l'evolució històrica d'aquest sistema al nostre país i els condicionants polítics i legislatius de l'activitat educativa (1.2.9) .
- * Participar en la definició del projecte educatiu de centre i en l'activitat general de la comunitat educativa, així com en la resta de documents institucionals i de gestió (PGA, Memòria, PLC...) d'acord amb criteris de qualitat (1.2.15) .
- * Conèixer i aplicar experiències innovadores en educació primària, desenvolupar actituds de canvi i demostrar capacitat per a l'organització, el disseny, la planificació i l'avaluació d'actuacions de millora i projectes d'innovació dels centres educatius (1.2.21) .
- * Relacionar l'educació amb el medi, i cooperar amb les famílies i amb la comunitat, així com amb les institucions i amb altres entitats relacionades amb la infància (1.3.3) .

Genèriques

- * Capacitat d'organització i planificació (4.1.2) .
- * Capacitat de gestió de la informació: obtenció i anàlisi de diferents fonts (documentació i comunicació) (4.1.4) .
- * Habilitats en les relacions interpersonal (4.2.2) .
- * Habilitats comunicatives i lingüístiques (4.2.3) .
- * Capacitat de treball en equip (4.2.6) .
- * Iniciativa i esperit emprenedor (4.3.4) .
- * Motivació per la qualitat (4.3.5) .
- * Lideratge (4.3.7) .

Guia docent

Bàsiques

* Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Continguts temàtics

Tema 1. Organització Escolar i Ciències de l'Educació vers la cultura de centre.

El tema tracta de les teories generals sobre les organitzacions, els paradigmes i els models a l'Organització Escolar, la professió docent i l'ètica professional, entre d'altres aspectes.

Tema 2. El Sistema Educatiu i els seus condicionants.

El tema analitza la institucionalització de l'educació, la legislació i les normes que regulen l'organització i el funcionament dels centres i el rol de les distintes administracions educatives en la gestió educativa, entre d'altres aspectes.

Tema 3. Planificació, gestió i avaluació de Centres Educatius.

Aquest tema es dedica a abordar el procés, models i tècniques de planificació, gestió i avaluació de centres educatius; els òrgans de govern i de coordinació docent com a responsables de la planificació, la gestió i l'avaluació; els instruments de gestió dels centres educatius i la importància de l'organització en els processos d'innovació i canvi dels centres educatius, entre d'altres aspectes.

Tema 4. La funció directiva escolar.

El tema està dedicat a la funció directiva, el lideratge en contextos organitzatius, els estils i tècniques de direcció escolar i de lideratge i els models de gestió participatius i oberts a l'entorn, entre d'altres aspectes.

Tema 5. Gestió dels recursos humans i materials.

Aquest darrer tema aborda la gestió de recursos humans en contextos organitzatius, les estructures de treball en un centre educatiu, les competències de l'equip directiu en la gestió dels recursos humans, la formació permanent i el desenvolupament professional, la gestió dels recursos materials, de l'espai i el temps i la jornada escolar, entre d'altres aspectes.

Metodologia docent

Es treballarà el contingut teòric dels temes a través de presentacions teòriques (grup gran), seguint diversos textos i lectures de referència que serviran per a fixar els coneixements lligats a les competències previstes. Aquestes presentacions donaran pas a activitats pràctiques en les quals s'aplicaran els continguts adquirits a situacions i contextos reals a partir de la realització de projectes, resolució de problemes, exposicions en grup, etc., amb la qual cosa es permetrà a l'alumnat desenvolupar les competències previstes.

El professorat proposarà la realització d'activitats de treball, individuals i en grup, per a les quals l'alumnat tindrà el suport del docent.

Amb el propòsit d'afavorir l'autonomia i el treball personal de l'alumne, l'assignatura forma part del projecte Campus Digital, dedicat a l'ensenyament flexible i a distància, el qual incorpora l'ús de la telemàtica a l'ensenyament universitari. Així, mitjançant l'Aula Digital l'alumnat tindrà a la seva disposició una

Guia docent

comunicació en línia i a distància amb el professor, un calendari amb notícies d'interès, documents electrònics i enllaços a Internet, propostes de pràctiques de treball autònom.

Volum de treball

A la següent taula es presenta la distribució d'hores segons les diferents activitats de treball presencial i de treball no presencial (o autònom) planificat i la seva equivalència en crèdits europeus o ECTS (1 crèdit ECTS = 25 hores de treball de l'estudiant).

Activitats de treball presencial (1,88 crèdits, 47 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Classes teórico-pràctiques	Grup gran (G)	La finalitat és posar a l'abast de l'alumnat els fonaments teòrics i la seva aplicació pràctica en el dia a dia de l'organització i la gestió educativa mitjançant l'exposició, amb la utilització de mitjans audiovisuals, per part del professor per tal que assolixi les competències de l'assignatura. Es fomentarà la intervenció de l'alumnat en aquestes classes teòriques mitjançant la discussió en grups reduïts, la realització d'activitats pràctiques i la posada en comú dels diferents punts de vista a partir de l'explicació del professor i del material complementari que aquest aporti.	30
Classes pràctiques	Pràctiques presencials	Grup mitjà (M)	<p>En aquestes sessions s'emprarà l'aprenentatge individual combinat amb el cooperatiu, mitjançant el qual els estudiants treballaran dividits en petits grups realitzar anactivitats d'aprenentatge amb la finalitat d'assolir les competències pròpies d'aquesta assignatura. L'aprenentatge cooperatiu es caracteritza per ser una metodologia activa i experiencial dintre d'un model interaccionista d'ensenyament-aprenentatge, on el rol del professorat és el d'un mediador en la generació del coneixement i en el desenvolupament d'habilitats socials.</p> <p>En el marc d'aquestes sessions també es coordinarà i iniciarà el Treball de recerca sobre un centre educatiu.</p> <p>El professorat podrà proposar a l'alumnat pràctiques de treball individual i grupals al llarg del semestre, consistents en un conjunt d'exercicis relacionats amb les activitats pràctiques. L'alumnat haurà de realitzar aquests exercicis amb la finalitat d'aportar propostes a les sessions de grup mitjà i de gran grup en les quals es realitzarà una posada en comú amb les aportacions dels diferents grups o individus sobre la resolució de les situacions plantejades relacionades amb les activitats pràctiques realitzades.</p>	14
Avaluació	Examen	Grup gran (G)	La finalitat és avaluar de manera objectiva les competències i capacitats adquirides per l'alumne tant les relacionades amb la part teòrica com les relacionades amb la part pràctica de l'OGE. L'examen escrit constarà de dues parts: a) Primera part (avaluació de la part teòrica). Constarà de dos exercicis: - Desenvolupament d'un tema, triat pel professor, d'entre els exposats a les classes teòriques. Es valorarà també la relació que l'alumne faci d'aquest tema amb la resta de temes i continguts de l'assignatura; així com l'organització i la coherència dels continguts exposats	3

Guia docent

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
			(que hauran de seguir un índex realitzat pel mateix alumne per estructurar el contingut que exposa). Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 50% del valor de l'examen. - Realització d'un qüestionari de respostes breus relacionades amb les competències específiques de l'assignatura. Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 30% del valor de l'examen. b) Segona part (avaluació de la part pràctica). Constarà de, com a màxim, dos exercicis relacionats amb les competències treballades a la part pràctica. Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 20% del valor de l'examen.	

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula Digital.

Activitats de treball no presencial (4,12 crèdits, 103 hores)

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Preparació del contingut del temari i finalització de les activitats pràctiques	Després de l'exposició per part del professor a les classes teòrico-pràctiques i de les activitats pràctiques realitzades, l'alumnat en petit grup o de forma individual haurà de completar les activitats i a nivell personal haurà d'aprofundir en la matèria. Per facilitar aquestes tasques, s'indicarà, per a cada tema, els mitjans per ampliar la informació donada a classe i les fonts que s'han de consultar. La majoria d'aquests materials seran a disposició de l'alumnat a l'Aula digital.	40
Estudi i treball autònom individual	Carpeta d'aprenentatge	Disseny i desenvolupament d'una Carpeta que reculli una síntesi del procés d'ensenyament - aprenentatge realitzat durant el quadrimestre. A partir del treball iniciat en les classes teòriques i pràctiques es personalitzaran els objectius del propi aprenentatge que es recolliran en la Carpeta d'Aprenentatge on es realitzaran reflexions significatives sobre el procés d'aprenentatge, l'avaluació de l'assignatura i l'autoavaluació.	23
Estudi i treball autònom en grup	Treball de Recerca sobre un centre educatiu i exposició oral	Consisteix en un treball elaborat per l'alumnat (en petits grups) a partir de la visita a un centre d'infantil i primària i l'entrevista amb el seu director/a i/o algun/s professor/s del centre, preferentment membre de l'equip directiu o bé coordinadors/es (sempre amb el vist-i-plau de la direcció). El treball serà presentat al grup classe en el marc d'una sessió de presentacions orals. El grup tindrà l'assessorament del professor durant la preparació del treball, mitjançant les sessions de classe, les tutories i l'entorn de l'Aula digital. Durant aquest temps, cada grup, de manera autònoma, organitzarà la visita o visites al centre assignat per tal de recollir la informació necessària per als treballs.	40

Guia docent

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Observacions:

1. Per a poder avaluar positivament l'assignatura l'alumnat ha d'assistir de forma obligatòria, com a mínim, a un 80% de les sessions pràctiques (en grup mitjà) i ha de presentar totes les activitats obligatòries individuals i grupals.
2. Totes les activitats obligatòries tenen una data límit de lliurament que s'especificarà en el "Calendari" de l'Aula Digital. En qualsevol cas l'alumnat no podrà aprovar l'assignatura sense haver lliurat les activitats obligatòries.
3. Les qualificacions positives que obtengui l'alumnat en qualsevol dels apartats seran vàlides fins el mes de juliol.
4. Qualsevol actitud que obstaculitzi les dinàmiques d'aula podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, podent arribar a ser motiu de desqualificació.
5. La presència d'errades ortogràfiques i/o gramaticals a qualsevol activitat acadèmica lliurada per l'alumnat serà qualificada negativament.
6. El plagi d'alguna part o de la totalitat d'un treball o copiar a un examen és motiu de desqualificació; l'estudiant haurà de repetir el treball o l'examen havent d'esperar a la següent convocatòria per a la seva presentació.

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'alguns dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Pràctiques presencials

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	En aquestes sessions s'emprarà l'aprenentatge individual combinat amb el cooperatiu, mitjançant el qual els estudiants treballaran dividits en petits grups realitzar anactivitats d'aprenentatge amb la finalitat d'assolir les competències pròpies d'aquesta assignatura. L'aprenentatge cooperatiu es caracteritza per ser una metodologia activa i experiencial dintre d'un model interaccionista d'ensenyament-aprenentatge, on el rol del professorat és el d'un mediador en la generació del coneixement i en el desenvolupament d'habilitats socials. En el marc d'aquestes sessions també es coordinarà i iniciarà el Treball de recerca sobre un centre educatiu. El professorat podrà proposar a l'alumnat pràctiques de treball individual i grupals al llarg del semestre, consistents en un conjunt d'exercicis relacionats amb les activitats pràctiques. L'alumnat haurà de realitzar aquests exercicis amb la finalitat d'aportar propostes a les sessions de grup mitjà i de gran grup en les quals es

Guia docent

realitzarà una posada en comú amb les aportacions dels diferents grups o individus sobre la resolució de les situacions plantejades relacionades amb les activitats pràctiques realitzades.	
Críteris d'avaluació	Activitats pràctiques i projectes realitzats a les sessions de classe. Es valorarà l'assistència i participació en les classes pràctiques així com la correcta resolució de les activitats proposades en funció del marc teòric de l'assignatura. També es valorarà la capacitat per a treballar en equip. El 50% d'aquesta nota s'assignarà de forma grupal i l'altre 50% s'assignarà de forma individual.

Percentatge de la qualificació final: 20% amb qualificació mínima 5

Examen

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta llarga, de desenvolupament (recuperable)
Descripció	La finalitat és avaluar de manera objectiva les competències i capacitats adquirides per l'alumne tant les relacionades amb la part teòrica com les relacionades amb la part pràctica de l'OGE. L'examen escrit constarà de dues parts: a) Primera part (avaluació de la part teòrica). Constarà de dos exercicis: - Desenvolupament d'un tema, triat pel professor, d'entre els exposats a les classes teòriques. Es valorarà també la relació que l'alumne faci d'aquest tema amb la resta de temes i continguts de l'assignatura; així com l'organització i la coherència dels continguts exposats (que hauran de seguir un índex realitzat pel mateix alumne per estructurar el contingut que exposa). Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 50% del valor de l'examen. - Realització d'un qüestionari de respostes breus relacionades amb les competències específiques de l'assignatura. Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 30% del valor de l'examen. b) Segona part (avaluació de la part pràctica). Constarà de, com a màxim, dos exercicis relacionats amb les competències treballades a la part pràctica. Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 20% del valor de l'examen.
Críteris d'avaluació	L'examen es divideix en dues parts: a) Primera part (avaluació de la part teòrica) - Desenvolupament d'un tema: es valorarà la correcta exposició dels coneixements adquirits a través de l'assignatura. També es valorarà la relació que l'alumne faci d'aquest tema amb la resta de temes i continguts de l'assignatura; així com l'organització i la coherència dels continguts exposats (que hauran de seguir un índex realitzat pel mateix alumne per estructurar el contingut que exposa). Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 50% del valor de l'examen. - Qüestionari de respostes breus relacionades amb les competències específiques de l'assignatura. Es valorarà el desenvolupament correcte de les qüestions plantejades. Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 30% del valor de l'examen. b) Segona part (avaluació de la part pràctica). Constarà de, com a màxim, dos exercicis relacionats amb les competències treballades a la part pràctica. Es valorarà l'adequació dels coneixements adquirits a la resolució dels exercicis pràctics plantejats. Aquest exercici equivaldrà, aproximadament, al 20% del valor de l'examen.

Percentatge de la qualificació final: 40% amb qualificació mínima 5

Carpeta d'aprenentatge

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Carpeta d'aprenentatge (no recuperable)
Descripció	Disseny i desenvolupament d'una Carpeta que reculli una síntesi del procés d'ensenyament - aprenentatge realitzat durant el quadrimestre. A partir del treball iniciat en les classes teòriques i pràctiques es personalitzaran els objectius del propi aprenentatge que es recolliran en la Carpeta d'Aprenentatge

Guia docent

	on es realitzaran reflexions significatives sobre el procés d'aprenentatge, l'avaluació de l'assignatura i l'autoavaluació.
Criteris d'avaluació	Carpeta d'aprenentatge. Es valorarà la capacitat de reflexió crítica sobre els continguts teòrics i pràctics de l'assignatura així com la capacitat de gestió de la informació i la seva obtenció i anàlisi de diferents fonts.
Percentatge de la qualificació final:	20%

Treball de Recerca sobre un centre educatiu i exposició oral

Modalitat	Estudi i treball autònom en grup
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	Consisteix en un treball elaborat per l'alumnat (en petits grups) a partir de la visita a un centre d'infantil i primària i l'entrevista amb el seu director/a i/o algun/s professor/s del centre, preferentment membre de l'equip directiu o bé coordinadors/es (sempre amb el vist-i-plau de la direcció). El treball serà presentat al grup classe en el marc d'una sessió de presentacions orals. El grup tindrà l'assessorament del professor durant la preparació del treball, mitjançant les sessions de classe, les tutories i l'entorn de l'Aula digital. Durant aquest temps, cada grup, de manera autònoma, organitzarà la visita o visites al centre assignat per tal de recollir la informació necessària per als treballs.
Criteris d'avaluació	S'avaluarà el grau de coneixements adquirits per l'alumnat amb el seu treball en equip a l'hora de preparar i estructurar continguts a través del treball realitzat. Així mateix es valorarà la capacitat d'organització i planificació, les habilitats en les relacions interpersonals, la capacitat de treball en equip, la motivació per la qualitat, la iniciativa i el lideratge. Es valorarà la capacitat de recerca, de redacció, d'anàlisi i de síntesi de reflexió crítica i de presentació. A la presentació oral es valorarà la claretat expositiva, el contingut i la seva estructuració, el treball en equip, les habilitats comunicatives i lingüístiques i les respostes a les preguntes orals que es formulin després de l'exposició. El 50% d'aquesta nota s'assignarà de forma grupal i l'altre 50% s'assignarà de forma individual.

Percentatge de la qualificació final: 20% amb qualificació mínima 5

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Cal tenir present que tots els recursos didàctics -articles, vídeos, documents, etc.- necessaris per treballar el temes es troben a l'aula virtual. No obstant això, a continuació, es suggereixen altres llibres de consulta o ampliació que l'alumnat haurà de consultar de forma autònoma.

Bibliografia bàsica

ANTÚNEZ, S., GAIRÍN, J. (2009). *La organización escolar. Práctica y fundamentos*. Barcelona: Graó.
CHAVARRIA, X. (Coord.) (2018). *Què és innovar en educació al segle XXI*. Barcelona: Horsori.
HARRIS, D. i WEST-BURNHAM, J. (2018). *Diálogos sobre liderazgo educativo*. Madrid: CESMA.
OCDE (2018). *Manual per a entorns d'aprenentatge innovadors*. Barcelona: UNESCO Catalunya i Editorial UOC. Disponible a: <http://unesco.cat.org/portfolio-items/manual-per-a-entorns-daprenentatge-innovadors/>

Bibliografia complementària

ARAGAY, X. (2017). *Reimaginando la educación. 21 claves para transformar la escuela*. Barcelona: PAIDÓS Educación.
BOLÍVAR, A. (2000). *Los centros educativos como organizaciones que aprenden*. Madrid: La Muralla.
BONALS, J. (2013). *La práctica del trabajo en equipo del profesorado*. Barcelona: Graó.
BURNS, T. i KÖSTER, F. (eds.) (2016). *Governing Education in a Complex World*. París: OECD Publishing. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264255364-en>.

Guia docent

- CARDA, R.M. i LARROSA, F. (2007). *La organización del centro educativo. Manual para maestros*. Madrid: Club Universitario.
- DÍAZ-GIBSON, J.; CIVÍS, M.; LONGÁS, J. i RIERA, J. (2017). *Projectes d'innovació educativa comunitària: ingredients d'èxiti reptes*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- GORDO-AUBARELL, G. (2010). *Centros educativos. ¿Islas o nodos?. Los centros como organizaciones-red*. Barcelona: Graó.
- ISTANCE, D. i MACKAT, A. (2014). *The Future of the Teaching Profession: A New Scenario Set*, Occasional Paper 138. Melbourne: Centre for Strategic Education.
- MARTIN-MORENO, Q. (2007). *Organización y dirección de centros educativos innovadores: El centro educativo versatil*. Madrid: MCGRAW-HILL.
- OECD (2015). *Schooling Redesigned: Towards Innovative Learning Systems*, París: OECD Publishing. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264245914-en>.
- OLIVER, M.F. (2007). *La formació per a la docència*. Palma: Edicions Ferran Sintès.
- OLIVER, M.F.; FORTEZA, D. i URBINA, S. (2015). Análisis del perfil competencial del profesorado europeo. *Profesorado, revista de curriculum y formación del profesorado*, Vol. 19 (2), 281-301.
- ONETTO, F. (2018). *Rol directivo y gestión del cambio. Poder y liderazgo en la micropolítica institucional*. Barcelona: Graó

